

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas sayısı:1970/3

Karar sayısı:1970/35

Karar günü:23/6/1970

Resmi Gazete tarih/sayı:7.5.1971/13829

İtiraz yoluna başvuran mahkeme : Gümüşhane Asliye Ceza Mahkemesi,

İstemin konusu : Mahkeme, Cumhuriyet Savcılığınca, sanığın 624 sayılı Kanunun 14/f, maddesine atfen 22. maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle açılan dâvanın yargılanması sırasında, 624 sayılı Kanunun 14/f, maddesinin Anayasa'nın Başlangıç bölümüne 2., 11., 46. ve 47. maddelerine aykırı bulunduğu kanısına varmış ve Anayasa'nın 151. ve 44 sayılı Kanunun 27. maddeleri gereğince Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

OLAY :

İlkokul Öğretmeni ve ilkokul Öğretmenleri Sendikası Gümüşhane Şubesi Yönetim Kurulu Başkan bulunan sanığın, sendika genel merkezinin boykot çağrılarına uyduğu ve çeşitli suretlerle boykot faaliyetlerini destekleyici davranışlarda bulunduğu, "boykottan dönmeyiz" mealinde sözler sarfettiği ileri sürülerek eylemine uyan 624 sayılı Kanunun 14/f. maddesine atfen 22. maddesi uyarınca cezalandırılması istemiyle açılan dâvanın yapılan yargılamasının 16/1/1970 günlü ilk toplantısında mahkemece 624 sayılı Kanunun 14/f. maddesi hükmünün Anayasa'nın Başlangıç bölümüne 2., 11., 46. ve 47. maddelerine aykırı bulunduğu kanısına varılmış ve Anayasa'nın 151. maddesine dayanılarak Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar verilmiştir.

II- METİNLER :

a- 8/6/1965 günlü, 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun istem konusu 14/f. maddesi metni: (Maddenin tam metni yazılıp istem konusu f bendinin altı çizilmiştir.)

Yasak Faaliyetler

(Madde 14- Devlet personeli teşekkülleri:

a) Herhangi bir suretle siyasi faaliyette bulunamazlar;

b) Siyasî partilerden veya onlara bağlı teşekküllerden, 15 Temmuz 1963 tarihli ve 274 sayılı Sendikalar Kanununa göre veya Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu gereğince kurulan veyahut kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu vasfını taşıyan işçi ve işveren meslekî teşekküllerinden herhangi bir suretle maddî yardım kabul edemez; onlara maddî yardım yapamaz ve onların teşkilâtı içerisinde yer alamazlar.

c) Bir siyasî partinin adı altında kurulamazlar.

d) Hiçbir siyasî teşekkülün leh veya aleyhinde herhangi bir davranışta bulunamazlar;

e) Üyelerine doğum ve ölüm halindeki dinî törenler için gerekli sosyal yardımların yapılmasından başka hiçbir dinî faaliyete girişemez ve katılamazlar;

f) Grev teşebbüs ve faaliyetlerini destekleyici davranışlarda bulunamazlar;

g) Gelirlerini mevzuatın ve tüzüklerinin gösterdiği amaç ve haller dışında harcayamazlar;

Esas sayısı:1970/3

Karar sayısı:1970/35

h) Organlarının toplantı ve çalışmalarını, bu kanunun 2 nci maddesinde yazılı kurumlara ayrılmış yerlerde, çalışma saatleri dışında da olsa, yapamazlar;

i) Devlet personeli hukukuna veya kamu hizmeti görevlilerine ilişkin mevzuatın uygulanmasına dair isteklerini açıklamak veya desteklemek amacıyla açık yer toplantıları ve gösteri yürüyüşleri yapamazlar.

(Bu bent Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilmiştir.)

j) Bakanlar Kurulunun bir kararnamesiyle izin almadıkça dış kaynaklardan hiç bir suretle yardım kabul edemezler.

k) Bakanlar Kurulundan bir kararnameyle izin almadıkça milletlerarası teşekküllere katılamazlar.

Bu kanunun 2 nci maddesine göre devlet personeli sendikası kurabilecek veya bu sendikalara üye olabilecek kimselerin memurluk vasfını esas alarak kuracakları veya üye olabilecekleri dernekler hakkında da bu maddede de yazılı yasaklamalar uygulanır.

Bu kanunun 7 nci maddesinde yazılı devlet personelinin memurluk vasfını esas alarak kuraktan veya üye olabilecekleri dernekler, bu kanunun 13 üncü maddesinin (f), (g), (h), (I), (m), (n) ve (o) bendlerinde gösterilenler dışında faaliyette bulunamazlar.)

b - Mahkemenin iptal isteminde dayandığı Anayasa hükümleri :

Başlangıç

Tarih boyunca bağımsız yaşamış, hak ve hürriyetleri için savaşmış olan;

Anayasa ve hukuk dışı tutum ve davranışları ile meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı direnme hakkını kullanarak 27 Mayıs 1960 Devrimini yapan Türk Milleti;

Bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, millî şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak ve;

"Yurtta sulh, Cihanda sulh" ilkesinin, millî mücadele ruhunun, millet egemenliğinin, Atatürk devrimlerine bağlılığının tam şuuruna sahip olarak;

İnsan hak ve hürriyetlerini, millî dayanışmayı, sosyal adaleti, ferdin ve toplumun huzur ve refahını gerçekleştirmeyi ve teminat altına almayı mümkün kılacak demokratik hukuk devletini bütün hukukî ve sosyal temelleri ile kurmak için;

Türkiye Cumhuriyeti Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan bu Anayasa'yı kabul ve ilân ve onu, asıl teminatın vatandaşların gönüllerinde ve iradelerinde yer aldığı inancı ile, hürriyete, adalete ve fazilete âşık evlâtlarının uyanık bekçiliğine emanet eder.

Madde 2- Türkiye Cumhuriyeti ,insan haklarına ve başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, millî demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.

Madde 11- Temel hak ve hürriyetler, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabilir.

Esas sayısı:1970/3
Karar sayısı:1970/35

Kanun, kamu yararı, genel, ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve. millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.

Madde 46- Çalışanlar ve işverenler, önceden izin almaksızın, sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptirler.

İşçi niteliği taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin bu alandaki hakları kanunla düzenlenir.

Sendika ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz.

Madde 47- işçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacı ile toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler.

Grev hakkının kullanılması ve istisnaları ve işverenlerin hakları kanunla düzenlenir.

III- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi içtüzüğünün 15. maddesi uyarınca, 3/2/1970 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyanın eksikliği bulunmadığından, işin esasının incelenmesine oybirliği ile karar verilmiştir.

IV- SÖZLÜ AÇIKLAMA DURUMU :

Başkan Vekili Lûtfi Ömerbaş, Üyeler; Salim Başol, Feyzullah Uslu, A. Şeref Hocaoğlu, Fazlı Öztan, Celâlettin, Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Sait Koçak, Avni Givda, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş, Recai Seçkin, Ahmet Akar, Halit Zarbun ve Muhittin Gürün'ün katıldıkları 31/1/1970 günlü toplantıda dâva ile ilgili görülen Türkiye Öğretmenler Sendikası başkanının veya temsilcisinin sözlü açıklamasının dinlenmesine Celâlettin Kuralmen, Hakkı Ketenoğlu, Sait Koçak, Muhittin Taylan, İhsan Ecemiş ve Recai Seçkin'in karşı oyları ile ve oyçokluğu ile karar verilmiş ve bu karar gereğince 21/4/1970 gününde Türkiye Öğretmenler Sendikası Genel Başkanı Fakir Baykurt ve Sendika Üyesi, Orta Anadolu Bölgesi Baştemsilcisi ve İlim Kurulu Üyesi Prof. Muammer Aksoy'un sözlü açıklamaları dinlenmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

İtiraz dosyası, ilgili Anayasa ve kanun hükümleri ve bunlara ilişkin tutanaklar ile ilgililerin Anayasa Mahkemesindeki sözlü açıklamaları incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

İtiraz yoluna başvuran mahkeme 624 sayılı Kanununun 14. maddesinin f. bendi hükmünün, Anayasa'nın başlangıç bölümü ile 2., 11., 46. ve 47. maddelerine aykırılığını ileri sürerek, iptalini istemektedir. Aynı hükmün iptali istemiyle ve aynı nitelikteki gerekçelerle daha önce yapılmış olan itiraz Anayasa Mahkemesince esastan incelenerek, 23/6/1970 günlü, 34 sayılı kararla, sözü geçen hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiş olduğundan ve ortada o karardaki görüş ve sonuçta değişiklik yapılmasını gerektiren bir sebep de bulunmadığından, bu itirazın dahi, aynı gerekçelerle reddi gerekir.

SONUÇ :

624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 14. maddesinin f bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın reddine Avni Givda, Ahmet Akar ve Muhittin Gürün'ün karşı oylarıyla ve oyçokluğu ile 23/ 6/1970 gününde karar verildi.

Esas sayısı:1970/3
Karar sayısı:1970/35

Başkanvekili
Lütfü Ömerbaş

Üye
Fazlı Öztan

Üye
Celalettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Fazıl Uluocak

Üye
Sait Koçak

Üye
Avni Givda

Üye
Muhittin Taylan

Üye
Şahap Arıç

Üye
İhsan Ecemiş

Üye
Ahmet Akar

Üye
Halit ZARBUN

Üye
Ziya Önel

Üye
Mustafa Karaoğlu

Üye
Muhittin Gürün

KARŞIOY YAZISI

1- Bu karşıoy yazısı 1969/68 - 1970/34 sayılı, 23/6/1970 günlü Anayasa Mahkemesi kararına ilişkin karşıoy yazısının bir bölümünün tekrarlanmasından ibaret olacaktır. 1969/68 esas sayılı iş Çerkesköy Asliye Ceza Mahkemesinden, 1970/3 esas sayılı iş ise Gümüşhane Asliye Ceza Mahkemesinden gelmiştir. 1970/3 esas sayılı iş sonunda verilen 23/6/1970 günlü, 1970/35 sayılı kararda gerek gerekçe gerekse karşıoy yazısı yönünden 1969/68 - 1970/34 sayılı karara gönderme yapılması, Gümüşhane Asliye Ceza Mahkemesinin bu kararı ele geçirmesindeki güçlükler dolayısıyla sakıncalı olduğu gibi böyle bir tutum Anayasa Mahkemesi kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını, muhalif kalanların kararda muhalefet nedenlerini açıklamalarını ve kararların ilgililere muhalefet şerhleri ile birlikte tebliğ edilmesini buyuran 22/4/1962 günlü, 47 sayılı Kanunun 39. maddesinin açık ve kesin hükümlerine ve o hükümlerin konuluş ereğine de aykırı düşer. Bir kararda gerekçe ve karşıoy yazılan bakımından başka bir karara gönderme yapılması ile yetinilmesi halinde 39. madde gereğinin tam olarak yerine getirilmiş olduğu düşünülemez ve savunulamaz. Onun içindir ki burada 1969/68 - 1970/34 sayılı karara ilişkin karşıoy yazısına gönderme yapılmaktan kaçınılmış vo 1970/3 -1970/35 sayılı karara ilişkin karşıoy gerekçesi aşağıda ayrıca açıklanmıştır.

2- 8/6/1965 günlü, 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 14. maddesinin itiraz konusu f bendi "Devlet personeli teşekküllerinin grev teşebbüs ve faaliyetlerini destekleyici davranışlarda bulunamayacaklarını" hükme bağlamaktadır. Aynı kanunun 22. maddesinin 1 sayılı bendinde 14. madde hükümlerine aykırı hareket ve davranışlarda bulunan yönetim organı başkanına

Esas sayısı:1970/3
Karar sayısı:1970/35

ve üyelerine verilecek hapis cezası yer almıştır. İtiraz yoluna başvuran mahkemenin bakmakta olduğu davada sanık İlkokul Öğretmenleri Sendikası Genel Merkezinin boykot çağrılarına uyduğu ve boykot faaliyetlerini destekleyici davranışlarda bulunduğu ileri sürülen İlkokul Öğretmenleri Sendikası Gümüşhane Şubesi Yönetim Kurulu Başkanındır.

Ülkemizde "grev" kavramı yalnızca işçi yönünden kanunî açıklama ve tanımlamaya kavuşturulmuştur. Anayasa'nın 47. maddesinde "işçilerin işverenlerle olan ilişkilerinde iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek ereğiyle grev hakkına sahip oldukları, grev hakkının kullanılmasının ve istisnalarının kanunla düzenleneceği" ilkesi yer almaktadır. 15/7/1963 günlü, 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanununun 17. maddesinde de Anayasa'nın 47. maddesinde sözü edilen "grev" in tanımlanması vardır. Bu maddeye göre "işçilerin, topluca çalışmamak suretiyle bir iş kolunda veya işyerinde faaliyeti durdurmak veya işin niteliğine göre önemli ölçüde aksatmak amacıyla aralarında anlaşarak veyahut bir teşekkülün aynı amaçla topluca çalışmamaları için verdiği bir karara uyarak işi bırakmalarına grev ;işçilerin işverenlerle olan münasebetlerinde iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacıyla ve bu kanun hükümlerine uygun olarak yapılan greve, kanunî grev; bu amacın dışında veya bu kanun hükümlerine uyulmaksızın yapılan greve, kanun dışı grev denilir."

624 sayılı Kanunun 14. maddesinin itiraz konusu f bendinde geçen grev deyimine gelince : 657 sayılı Kanunun 27. maddesiyle Devlet memurlarına karar verilmesi, tertiplenmesi, ilân ve propaganda edilmesi, iştirak olunması, desteklenmesi, teşviki yasaklanan "grev" le doğrudan doğruya ilgili bulunan bu deyim Anayasa'nın 47. ve 275 sayılı Kanunun 17. maddeleri hükümlerinin kanunî niteliğini belirlediği "grev" ile bir ve aynı anlamda olduğu düşünülemez. Çünkü Anayasa'nın 47. ve 275 sayılı Kanunun 17. maddeleri hükümleri ile oluşan kavramda bir "grev" e memurların ve memur sendikalarının gidebilmelerinden söz edilmesinin bile yeri yoktur. O halde 657 sayılı Kanunun 27. maddesiyle Devlet memurlarına yasaklanan ve 624 sayılı Kanunun 14. maddesinin f bendi ile de desteklenmesi Devlet personeli teşekküllerine yasak edilen "grev" den ne kastedildiğinin, 275 sayılı Kanunun 17. maddesinde yazıldığı gibi, 657 ve 624 sayılı kanunlarda açıkça ve keskin sınırlarla belirlenmesi zorunlu idi. Bu yapılmamış ve 624 sayılı Kanunun 14. maddesinin f bendinde "grev" adı altında karanlık, niteliği, unsurları kapsamı bilinmez son derece esne% ve türlü yoruma elverişli bir kavrama yer verilmiştir.

Anayasa'nın düşünce hürriyetini bir temel hak olarak düzenleyen 20. maddesine göre herkes, düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir; düşünce ve kanaatlarını söz, yazı, resim ile veya başka yollarla tek basma veya toplu olarak açıklayabilir ve yayabilir. Yine Anayasa'nın 11. maddesi temel hak ve hürriyetlerin, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabileceği; kanunun kamu yararı, genel ahlâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi nedenlerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamayacağı ilkesini koymuştur.

İtiraz konusu 14. maddenin f bendi, "grev" deyiminin yukarıda değinilen niteliği dolayısıyla, Devlet memurlarının düşünce hürriyetinden yararlanma sınırları içinde kalabilecek davranışlarının bile kendi teşekküllerince desteklenmesinin yasaklanması sonucunu doğuracak bir durumdadır. Bu hüküm karşısında Devlet memurlarının Anayasa'nın güvencesi altında bulunan bir takım sosyal ve iktisadî haklarını isteme ve isteklerini kamu oyuna duyurma ereğiyle sınırlı, işi kısa süre ile bırakma hareketlerine başvurmalarının sendikalarınca düzenlenmesinin ve desteklenmesinin dahi yeri ve yolu yoktur. Nitekim öğretmenlik mesleğine ve ülkenin eğitim ve öğretimine ilişkin kimi temel sorunları kamu oyuna duyurmak üzere Türkiye Öğretmenler ve İlkokul Öğretmenleri Sendikalarının "boykot" adı altında düzenledikleri dört günlük işi bırakma hareketine katılanları destekleyen öğretmen teşekkülleri yöneticileri hakkında, itiraz yoluna başvuran mahkemenin elindeki dâvada olduğu gibi, kovuşturma açılması gereğine 14. maddenin f bendindeki yasaktan yola çıkılarak varılmıştır. Devlet memurlarının Devlet personeli teşekkülleri aracılığı ile düşünce hürriyeti

Esas sayısı:1970/3
Karar sayısı:1970/35

gereklerinden yararlanabilmeleri yolunu da kapatan hükmün bu haliyle Anayasa'nın 20. maddesindeki düşünce hürriyetinin özüne dokunduğu ortadadır. 624 sayılı Kanununun 14. maddesinin f bendinin Anayasa'nın 20. ve 11. maddelerine aykırılığı. nedeniyle iptali gerekir.

SONUÇ: 1970/3 esas sayılı işte itirazın reddine ilişkin olarak verilen 23/6/1970 günlü, 1970/35 sayılı karara yukarıda belirtilen nedenlerle karşıyız.

Üye
Avni Givda

Üye
Ahmet Akar

KARŞIOY YAZISI

8/6/1965 günlü ve 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanununun 14. maddesinin, Devlet personeli teşekküllerinin (Grev teşebbüs ve faaliyetlerini destekleyici davranışlarda) bulunmalarını yasaklayan f bendi hükmü, Anayasa'nın düşünce hürriyetine ilişkin 20. maddesine aykırıdır.

Bu konu ile ilgili olmak üzere, 23/6/1970 günlü ve esas 1969/68 karar 1970/34 sayılı Anayasa Mahkemesi kararına ait karşıoy yazısının 1. ve 2. bentlerinde gerekli açıklamalar yapılmıştır.

Orada belirtilen nedenlerle yukarıki karara da karşıyım.

Üye
Muhittin Gürün